

УДК 658.787

Гамова О.В. к.е.н.

доцент кафедри обліку та аудиту

Буренко В.О.

Запорізька державна інженерна академія

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Гамова О.В., Буренко В.О. Облік виробничих запасів на підприємстві. У статті охарактеризовано види запасів, оскільки кожен з них має свою методику обліку. Описано методику обліку запасів у кожній сфері діяльності.

Гамова О.В., Буренко В.О. Учет производственных запасов на предприятии. В статье охарактеризованы виды запасов, поскольку каждый из них имеет свою методику учета. Описана методика учета запасов в каждой сфере деятельности.

Gamova O.V., Burenko V.O. Stores calculation on the enterprise. The state described separately each type of stocks, since stocks of each species has its own method of accounting. Defined methodology accounting for inventories in each field.

Вступ. Підприємницька діяльність існує в кількох різновидах: виробнича, комерційна або грошово-кредитна. Відповідно до цього виділяють і запаси діяльності: у першому випадку - різні речовини та сили природи: сировина, матеріали (основні, допоміжні, паливні, мастильні тощо), у другому - готова продукція виробничої сфери (сільськогосподарська, промислова, будівельна), яка купується комерційними підприємствами з метою продажу, у третьому - гроші, цінні папери тощо.

У кожній сфері діяльності запаси обліковуються за законодавчо визначеною методикою. Оскільки кожний вид запасів діяльності має свою методику обліку, їх потрібно розглядати окремо один від одного.

Взагалі, під терміном „запаси” розуміють активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;

- перебувають у процесі виробництва (з метою подальшого продажу продукту виробництва)

- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Одиницею обліку запасів є їх найменування або однорідна група.

Особливістю запасів є те, що вони у процесі виробництва використовуються повністю і для кожного нового процесу виробництва їх потрібно замінювати новими.

Постановка завдання. Основною метою обліку виробничих запасів є спостереження за станом складських запасів, за відповідністю їх нормативам,

контроль за їх зберіганням. Об'єктом дослідження є виявлення відхилень від планової собівартості придбаних матеріалів. Предметом дослідження є принципи дотримуванням норм, способи правильного розподілу матеріалів за об'єктами калькуляцій.

Основні результати. До виробничих запасів на виробничих підприємствах входить сировина, основні та допоміжні матеріали, паливо, покупні напівфабрикати, комплектуючі вироби, тара, запасні частини та ін. На підприємствах у процесі виробництва використовується велика кількість різних матеріалів.

Для правильної організації обліку матеріалів на підприємствах потрібні складські приміщення з відповідним обладнанням, пристосуваннями (стелажами, полицями, ящиками), вимірювальними приладами (міри, ваги). Матеріали в складах мають розміщуватись за секціями, а всередині останніх - за окремими групами та типосорторозмірами (на полицях, у штабелях, стелажах, засіках тощо), аби можна було швидко їх прийняти, видати й перевірити наявність матеріалів. [1, с. 32-36].

Облік виробничих запасів здійснюються за такими напрямками: кількісний і вартісний облік; облік заготівлі й придбання матеріалів та розрахунків з постачальниками; наявності та руху матеріалів на складах; використання матеріалів у процесі виробництва; реалізації матеріальних цінностей і розрахунків з покупцями.

Згідно з планом рахунків бухгалтерського обліку виробничі запаси класифікуються за такими групами:

- 201 Сировина і матеріали;
- 202 Куповані напівфабрикати та комплексуючі вироби;
- 203 Паливо;
- 204 Тара і тарні матеріали;
- 205 Будівельні матеріали;
- 206 Матеріали передані у переробку;
- 207 Запасні частини;
- 208 Матеріали сільськогосподарського призначення;
- 209 Інші матеріали;

Облік виробничих запасів організовують за назвою (видами) сировини й матеріалів, а в межах кожного виду - за розділами, типами, групами, сортами й окремими найменуваннями, тобто за окремими номенклатурними номерами, одиницями виміру кількості та якості та історичною собівартістю.

Матеріальні, сировинні та паливні ресурси є одними з найважливіших на підприємстві, тому й документальне оформлення надходження, наявності та витрачання зазначених ресурсів є досить відповідальним процесом, який повинен забезпечити необхідну інформацію як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом матеріальних цінностей.

Запаси призначені для виробництва підприємства, надання послуг або для перепродажу протягом короткого періоду часу, визначаються активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні

вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена. [7, с. 18-23].

На підприємстві запаси можуть мати різне призначення залежно від функцій, яку вони виконують у процесі виробництва, а також від особливостей підприємства.

Необхідними передумовами правильної організації обліку запасів є:

- раціональна організація складського господарства;
- розробка номенклатури запасів;
- наявність інструкцій з обліку виробничих запасів;
- правильне групування (класифікація) запасів;
- розробка норм витрачання запасів.

Існує декілька варіантів обліку виробничих запасів бухгалтерії підприємства (табл.1) [2, с. 61-63].

Таблиця 1 - Варіанти обліку виробничих запасів

Варіанти	Зміст варіанту
Сортовий	На підставі первинних документів на кожен вид виробничих запасів відкривається картка аналітичного обліку, де їх обліковують у натуральному і грошовому вираженні. По закінченню звітного періоду складаються оборотні відомості аналітичного обліку. Залишки та обороти по них порівнюються з даними карток складського обліку
Партіонний	Первинні документи групуються за номенклатурними номерами та в кінці звітного періоду кінцеві дані по кожному з номерів заносяться до оборотних відомостей. Оборотні відомості складаються в натуральному та грошовому вираженні по кожному складу і для кожного рахунку
Сальдовий (оперативно-бухгалтерський)	Сальдовий метод обліку базується на використанні реєстрів аналітичного обліку карток складського обліку. Щоденно (щотижня, раз на 10 днів) працівником бухгалтерії перевіряється правильність записів про надходження і витрачання виробничих запасів на складі і підтверджується залишок по картці складського обліку особистим підписом бухгалтера, а кожного першого числа місяця залишок по кожному номенклатурному номеру переноситься до відомості обліку залишків матеріалів на складі (без оборотів витрат і надходження виробничих запасів). На підставі даних відомості виводяться підсумки по складу

Методи оцінки запасів при вибутті у виробництво.

Підприємство може вибирати одну із двох систем обліку: постійну та періодичну. Вибір системи має бути обумовлений у наказі про облікову політику.

Якщо використовувати паралельно дві системи обліку, ми отримуємо різні суми відпущених у виробництво запасів та їх залишки. Цей факт пояснюється різницею в часі відображення оцінки запасів.

Метод середньозваженої собівартості

Оцінка запасів проводиться по кожній одиниці запасів за формулою:

$$C_c = \frac{C_n + C_{\pi}}{K_n + K_{\pi}} \quad (1)$$

де C_c – середньозважена собівартість;

C_c і K_{π} - відповідно собівартість і кількість запасів на початок періоду;

C_{π} і K_n - відповідно собівартість і кількість запасів, що надійшли протягом періоду.

Метод собівартості перших за часом надходжень запасів (ФІФО)

Оцінка запасів за цим методом базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, у якій вони надходили на підприємство (відображені у бухгалтерському обліку), тобто одиниці запасів, які надійшли (придбані, вироблені) першими, відпускаються (продаються) також першими.

Метод собівартості останніх за часом надходження запасів (ЛІФО)

Оцінка запасів базується на принципі, що запаси використовуються у послідовності, яка є протилежною їх надходженню на підприємства, тобто одиниці запасів, що надійшли (придбані, вироблені) останніми, відпускаються (продаються) першими.

Метод нормативних затрат

Нормативні (стандартні) затрати - це заплановані витрати на виробництво одиниці продукції (послуг), які базуються на нормах використання матеріалів, праці і нормальної виробничої потужності.

Оцінка за методом нормативних затрат полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормативних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін.

Загальне відхилення на продукцію, що надійшла з виробництва за місяць розраховується за формулою

$$ЗВ = \Phi_k * \Phi_{\pi} - N_k * N_{\pi} \quad (2)$$

де $ЗВ$ - загальне відхилення на продукцію, що надійшла з виробництва за місяць;

Φ_k - фактична кількість виробленої продукції;

Φ_{π} - фактична ціна одиниці продукції;

N_k - визнана нормативна (стандартна) кількість для фактичного результату;

N_{π} - нормативна (стандартна) ціна одиниці продукції

або

$$ЗВ = \Phi C - H C \quad (3)$$

де ΦC - фактична собівартість;

$H C$ - нормативна собівартість. [3, с. 44-47].

Висновки. Отже, облік значно спрощується при використанні в бухгалтерському та складському обліку комп'ютерної техніки. В цьому випадку всі прибутково-видаткові документи обробляються щоденно в міру їх надходження зі складів.

Для полегшення процесу обліку виробничих запасів на складі доцільно використовувати персональні комп'ютери, що сприяє веденню аналітичного обліку (картки складського обліку замінює дискета). При використанні

комп'ютерних технологій всі необхідні реєстри при сальдовому методі обліку матеріалів складаються з застосуванням комп'ютерної техніки.

Список літератури:

1. Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, розрахунків та інших статей балансу: Затв. Наказом Головного управління Державного казначейства України №90 від 30.10.98 р. // Все про бухгалтерський облік - 1998. - №118. - С.15-21.
2. Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В. Фінансовий облік. Частина І. - Ж.: ЖІТІ, 1998. – 624 с.
3. Буфатіна І. Запаси. Облік за національними стандартами // Все про бухгалтерський облік. - 2000. - №8. - С. 8-15.
4. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х частинах. Ч. 1: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / 2-е вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2001. - 512 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит". / Вид. 2-е, доп. і перероб. - Житомир: ЖГП, 2000. - 640 с.
6. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / За ред. Ф.Ф. Бутинця; 3-є вид., перероб. і доп. - Житомир: ПП "Рута", 2001. - 512 с.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси". Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 №246.
8. Сопко В.В. Бухгалтерський облік . Навч. посібник. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: КНЕУ, 2000. - 578с.

Ключові слова: запаси, активи, собівартість, калькуляція, номенклатура.

Ключевые слова: запасы, активы, себестоимость, калькуляция, номенклатура.

Key words: store, assets, prime cost, calculation, nomenclature